

## **Załącznik do Programu wychowawczo profilaktycznego Zespołu Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich w Chełmie**

### **PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE**

#### **1. ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE**

Do najczęściej występujących zewnętrznych zagrożeń fizycznych należą: podejrzenie podłożenia ładunku wybuchowego, podejrzenie otrzymania podejrzonej przesyłki, włamanie do szkoły połączone z kradzieżą, agresywne zachowanie ucznia, wtargnięcie osoby posiadającej broń, wtargnięcie terrorysty do szkoły, zagrożenie wybuchem pożaru lub wybuch pożaru, zagrożenie wybuchem gazu lub wybuch gazu, zagrożenie niebezpiecznymi środkami chemicznymi lub biologicznymi, zagrożenie katastrofą budowlaną i zagrożenie siłą żywiołową.

W niemal każdym z powyższych przypadków dochodzi do ogłoszenia alarmu i ewakuacji uczniów oraz personelu szkoły.

Procedura przeprowadzenia ewakuacji z budynków ZSGiH w Chełmie znajduje się w Aneksie do Instrukcji bezpieczeństwa pożarowego. Sposób jej wykonania jest znany całej społeczności szkolnej.

O zagrożeniu, w zależności rodzaju zagrożenia, należy poinformować odpowiednie służby:

- Policja 997
- Straż Pożarna 998
- Pogotowie Ratunkowe 999
- Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej Unii Europejskiej 112
- Pogotowie Energetyczne 991
- Pogotowie Gazowe 992
- Pogotowie Ciepłownicze 993
- Pogotowie wodno - kanalizacyjne 994
- Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987
- Infolinia Policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.

Najważniejsze zasady, które powinien pamiętać i przestrzegać każdy uczeń z chwilą ogłoszenia alarmu w szkole:

- słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela,
- bądź opanowany, nie ulegaj panice,
- po przerwaniu zajęć udaj się na miejsce zbiórki, wraz z klasą, drogą wskazywaną przez nauczyciela,
- pomagaj osobom słabszym, bezwzględnie podporządkowuje się osobom funkcyjnym,
- nie lekceważ zagrożenia, nawet wówczas, gdy nie zagraża ci bezpośrednio.

#### **1.1 Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły**

1 Terrorysta - osoba posługująca się bronią, która eliminuje lub próbuje wyeliminować osoby znajdujące się na określonym obszarze, w obiekcie lub budynku.

Poniższe rekomendacje odnoszą się do niezbędnej reakcji nauczyciela i dotyczą sytuacji wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. *aktywny strzelec*.

- Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (*zabarykaduj się*) - szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób.
- Wycisz i uspokój uczniów - wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę.
- Zaopiekuj się uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i uczniami, którzy potrzebują pomocy - należy zwrócić szczególną uwagę na uczniów, którzy specyficznym reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
- Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony - niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia.
- Poinformuj policję, wysyłając informację tekstową - SMS o zaistniałej sytuacji, w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji.
- Zasłoń okno, zgaś światło - należy zaciemnić salę, aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego.
- Nie przemieszczaj się - przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników.
- Stań poniżej linii okien, zejźdź ze światła drzwi - przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników.
- Zejźdź z linii strzału, połóż się na podłodze - z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz.
- Jeżeli padną strzały, nie krzycz - napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi, chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
- Nie otwieraj nikomu drzwi - interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.
- W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia - w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia.

## **1.2 W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:**

- Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika - wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.

- Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon - wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej.
- Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegos polecenia - w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu.
- Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego - w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji.
- Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika - odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji.
- Nie zwracaj na siebie uwagi - niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
- Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny - brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców.
- Nie oszukuj terrorysty - oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane.
- Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu - zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców.
- Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami - wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty.
- Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów - każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana.
- Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty - nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek.

### **1.3 W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:**

- Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – możesz zostać uznany za terrorystę - policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar.
- Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi - próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji.
- Połóż się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy - taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników.
- Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom - postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników.
- Nie trzymaj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących - tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego.
- Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami - wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową.
- Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy - policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców.
- Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona - w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników

policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtapiać w tłum i uciec z miejsca ataku.

- Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku - w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne.
- Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru - najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

#### 1.4 Podłożenie ładunku wybuchowego lub podłożenie podejrzanego pakunku

Instrukcja postępowania w przypadku podejrzenia podłożenia na terenie szkoły ładunku wybuchowego lub podejrzanego pakunku:

<b>Osoby odpowiedzialne za uruchomienie procedury</b>	- Dyrektor placówki lub w przypadku jego nieobecności wicedyrektor, w przypadku ich nieobecności, osoba przez nich upoważniona,
<b>Otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego</b>	<b>Stwierdzenie podejrzanego pakunku</b>
Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego, zapamiętaj jak największą ilość szczegółów.	Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku.
Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje.	Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwaj podejrzanego pakunku.
Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury.	Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala).
Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.	Poinformuj o stwierdzeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury.
Nie używaj telefonu komórkowego.	Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.
Sprawdź, jeśli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia.	Nie używaj telefonu komórkowego.
Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.	Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
W miejscu ewakuacji policz wszystkich uczniów i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.	W miejscu ewakuacji policz wszystkie uczniów i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.
Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.	Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.

#### 1.5 Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły

<b>Osoby odpowiedzialne za uruchomienie procedury</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności, osoba przez nich upoważniona
---	--

<b>Szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną (np. telefon o zamiarze ataku) gdy nie nastąpiło skażenie placówki</b>	Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.
	Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby.
	W budynku - szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne.
	W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze.
	Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń.
	Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków oraz prac wymagających dużego wysiłku.
	Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji, nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
	Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.
<b>Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się</b>	Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
	Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.
	Pozamykać okna oraz drzwi, nie dopuścić do przeciągów.
	Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
	Powiadomić dyrektora.
	Zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.
	Natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić kompetentne służby.
	Jeśli ktoś miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka.
	Po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb.
	W obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne.
	Sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać policji.
	W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki.
	Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń.
Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, oraz prac wymagających dużego wysiłku.	
Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.	
<b>Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną,</b>	Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
	Powiadomić dyrektora szkoły.

<b>a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań:</b>	Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.
	Pozamykać okna oraz drzwi, nie dopuścić do przeciągów.
	Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzonej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
	Ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły.
	Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby.
	W szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia, przygotowując się do ewentualnej kwarantanny.
	Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

## 2. ZAGROŻENIA WEWNĘTRZNE

### 2.1 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia agresywnych zachowań w szkole.

<b>2.1</b>	<b>AGRESYWNE ZACHOWANIA UCZNIA W SZKOLE</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek wystąpienia na terenie szkoły zachowań agresywnych tj. agresji fizycznej i agresji słownej ucznia wobec ucznia lub nauczyciela.
<b>Osoby odpowiedzialne i zarządzanie</b>	Procedura postępowania jest uruchamiana przez osobę, która zauważyła przedmiotowe zachowanie lub której je zgłoszono. O stopniu zaawansowania procedury i podejmowanych w niej krokach decyduje: dyrektor placówki, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektor lub pedagog/psycholog szkolny. Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.
<b>Sposób postępowania</b>	<b>1. AGRESJA FIZYCZNA:</b>
	Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby należy zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami.
	Należy powiadomić dyrektora szkoły, pedagoga, psychologa, wychowawcę i pielęgniarkę szkolną oraz rodziców/opiekunów prawnych agresora i ofiary.
	W przypadku zagrożenia życia (stan nieprzytomny) - dyrektor szkoły, pielęgniarka lub pedagog, psycholog wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców /opiekunów prawnych.

	Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.
	Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice/ opiekunowie prawni poszkodowanego.
	Pedagog szkolny/psycholog i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami/opiekunami prawnymi obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Przebieg rozmowy zostaje zapisany w <i>Karcie rozmowy</i> .
	Pedagog szkolny/psycholog powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w kontaktach z innymi.
	W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach.
	W przypadku wszczynania kolejnych ataków przez agresora, z widocznymi skutkami pobicia - szkoła kieruje sprawę na Policję, od postępowania której zależą dalsze losy sprawcy przemocy. Wobec agresora stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.
	<b>1. AGRESJA SŁOWNA:</b>
	Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska.
	Należy powiadomić dyrektora, wychowawcę klasy, pedagoga/ psychologa.
	Wychowawca lub pedagog/psycholog przeprowadza rozmowę z uczniem mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Rozmowę z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno.
	Wychowawca lub pedagog/psycholog przeprowadza rozmowę ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, ustala wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia.
	O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.
	Pedagog szkolny/psycholog powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w kontaktach z innymi.
	W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach.
	W poważnych przypadkach, np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego powiadamiana jest Policja.
	Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.

## 2.2 Procedura postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych

<b>2.2</b>	<b>ZNALEZIENIE W SZKOLE SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów przebywających w szkole w sytuacji zagrożeń wewnętrznych związanych z rozprowadzaniem niebezpiecznych środków odurzających oraz odurzeniem alkoholem, narkotykami lub „dopalaczami”.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor szkoły, pedagog, psycholog wychowawca klasy.
<b>Podstawy uruchomienia procedury</b>	Wystąpienie zagrożenia w związku z: - rozpowszechnianiem środków odurzających (narkotyków, leków, dopalaczy) lub alkoholu, - zdrowiem ucznia po użyciu środka odurzającego lub spożycia alkoholu,
<b>Sposób działania</b>	<p><b>1. W PRZYPADKU ZNALEZIENIA PODEJRZANEJ SUBSTANCJI ODURZAJĄCEJ NA TERENIE SZKOŁY, NALEŻY:</b></p> <p>Zachować szczególne środki ostrożności.</p> <p>Zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz ewentualnym jej zniszczeniem.</p> <p>Powiadomić dyrektora szkoły, który powiadamia Policję.</p> <p>Ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo znaleziona substancja należy.</p> <p>Przekazać Policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji.</p> <p><b>2. W PRZYPADKU PODEJRZENIA UCZNIĄ O POSIADANIE ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH NALEŻY:</b></p> <p>Odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie.</p> <p>Powiadomić dyrektora szkoły, pedagoga, psychologa, wychowawcę.</p> <p>Powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia. Poinformować rodziców o obowiązujących procedurach w szkole.</p> <p>Zażądać od ucznia w obecności innej osoby/pedagoga, psychologa przekazania posiadanej substancji.</p> <p>Zażądać od ucznia pokazania zawartości plecaka oraz zawartości kieszeni, w przypadku odmowy ucznia, należy wezwać Policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia. Zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy. Dalsze postępowanie wobec ucznia wynika z procedur policyjnych.</p> <p>Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie dyrektorowi, pedagogowi/psychologowi, wychowawcy, nauczycielowi, po zabezpieczeniu w/w osoby zobowiązane są do powiadomienia Policji i przekazania substancji. Dalsze postępowanie wobec ucznia wynika z procedur policyjnych.</p> <p>Przeprowadzić z uczniem w obecności rodziców/opiekunów prawnych rozmowę o złamaniu obowiązującego prawa szkolnego. W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia.</p> <p>Podjąć wraz z rodzicami działania profilaktyczne w zakresie posiadania i rozprowadzania środków odurzających.</p> <p><b>3. W PRZYPADKU ROZPOZNANIA STANU ODURZENIA UCZNIĄ ALKOHOLEM:</b></p> <p>Powiadomić dyrektora, pedagoga, psychologa, wychowawcę klasy ucznia.</p>



Odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie.
Przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga /psychologa.
Wezwać Policję.
Powiadomić rodziców ucznia z prośbą o przybycie do szkoły.
Poinformować rodziców o obowiązującej w szkole procedurze postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych. W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia.
Przeprowadzić rozmowę z rodzicami, wskazując argumenty dla zagrożenia zdrowia, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji.
W razie potrzeby wezwać pogotowie ratunkowe w celu stwierdzenia stanu trzeźwości, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej. Dalsze postępowanie wobec ucznia wynika z procedur medycznych.
<b>4. W PRZYPADKU ROZPOZNANIA STANU ODURZENIA UCZNIĄ NARKOTYKAMI:</b>
Powiadomić dyrektora, pedagoga/psychologa, wychowawcę klasy ucznia.
W momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie.
Przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga/psychologa.
Wezwać Policję.
Wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
Przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania.
Przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem.
Zobowiązać rodziców do pomocy dziecku w odstąpieniu odurzania się, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji.
Opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z uczniem.
W razie potrzeby wezwać pogotowie ratunkowe w celu stwierdzenia stanu odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej. Dalsze postępowanie wobec ucznia wynika z procedur medycznych.
<b>5. W PRZYPADKU ROZPOZNANIA STANU ODURZENIA UCZNIĄ „DOPALACZAMI”:</b>
Powiadomić dyrektora, pedagoga, psychologa, wychowawcę klasy ucznia.
W momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie.
Przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga/psychologa.
Wezwać karetkę pogotowia ratunkowego w celu potwierdzenia stanu odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej. Dalsze postępowanie wobec ucznia wynika z procedur medycznych.
Wezwać do szkoły Policję i rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
Przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania.
Przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem w ich obecności lub indywidualnie w celu wyciszenia emocji.
Udzielić pomocy i zobowiązać rodziców do pomocy uczniowi w odstąpieniu od odurzania się.

Opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z uczniem.
<b>6. W przypadku odmowy współpracy przez rodziców:</b>
Szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rodzinny lub Policję.
Powiadomione instytucje wdrażają obowiązujące procedury postępowania.
Szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia.
Szkoła udziela informacji i przekazuje dotychczasowe sposoby postępowania z uczniem.
Szkoła monitoruje zachowanie ucznia.

### 2.3. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych

<b>2.3</b>	<b>KRADZIEŻ LUB WYMUSZENIE PIENIĘDZY LUB PRZEDMIOTÓW WARTOŚCIOWYCH</b>
<b>Cel</b>	Celem procedury jest określenie sposobu postępowania na wypadek stwierdzenia w szkole przypadku kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, dokonanego przez ucznia.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor placówki, w przypadku jego nieobecności wicedyrektor, w przypadku jego nieobecności pedagog/psycholog.
<b>Sposób działania</b>	<p><b>1. KRADZIEŻ LUB WYMUSZENIE PRZEDMIOTU ZNACZNEJ WARTOŚCI:</b></p> <p>Działania mające na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska winny zostać podjęte bezzwłocznie.</p> <p>Osoba, która wykryła kradzież, winna bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.</p> <p>Należy przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga, psychologa, wychowawcy klasy lub dyrektora szkoły.</p> <p>Należy zabezpieczyć dowody przestępstwa tj. przedmiotów pochodzących z kradzieży lub wymuszenia i przekazać je Policji.</p> <p>Należy zażądać, aby uczeń przekazał skradzioną rzecz, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży oraz przekazał inne przedmioty budzące podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą - w obecności innej osoby, np. dyrektora, wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego/psychologa, lub innego pracownika szkoły. Należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani plecaka ucznia. Może to zrobić tylko Policja.</p> <p>We współpracy z pedagogiem, psychologiem należy ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.</p> <p>Dyrektor szkoły winien wezwać rodziców/opiekunów prawnych sprawcy i przeprowadzić rozmowy z uczniem w ich obecności. Należy sporządzić <i>Kartę rozmowy</i> podpisaną przez rodziców.</p> <p>Należy powiadomić Policję.</p>

	Sprawca winien dokonać zadośćuczynienia poszkodowanemu w kradzieży.
	<b>2. OTRZYMANIE PRZEZ UCZNIĄ PRAWOMOCNEGO WYROKU UKOŃCZENIA POSTĘPOWANIA KARNEGO</b>
	Po otrzymaniu zawiadomienia z sądu o prawomocnym ukończeniu postępowania karnego wobec ucznia dyrektor szkoły niezwłocznie na posiedzeniu Rady Pedagogicznej winien przedstawić treść zawiadomienia.
	Rada Pedagogiczna może podjąć decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów.
	Następnie dyrektor szkoły powiadamia o decyzji Rady Pedagogicznej rodziców lub pełnoletniego ucznia.
	Dyrektor - na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego oraz po uzyskaniu opinii Samorządu Uczniowskiego - wydaje decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów szkoły.

#### 2.4 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole

<b>2.4</b>	<b>WYSTĄPIENIE PRZYPADKU PEDOFILII W SZKOLE</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego wynikającego z możliwości pojawienia się osób, które psychicznie i fizycznie będą molestowały młodzież i nakłaniały do czynności seksualnych.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, osoba wyznaczona w przypadku nieobecności. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
<b>Sposób działania</b>	Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie tego zjawiska. W pierwszym kroku po stwierdzeniu zagrożenia należy powiadomić dyrektora oraz pedagoga /psychologa. W przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, należy bezzwłocznie powiadomić najbliższą placówkę Policji. Następnie dyrektor szkoły winien przekazać pracownikom szkoły informację o stwierdzonym zagrożeniu. Wychowawcy klas oraz pedagog, psycholog powinni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania potencjalnego zagrożenia oraz możliwych form przekazania informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie. W przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłocznie powinni zostać powiadomieni rodzice/prawni opiekunowie ucznia oraz Policja w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawy molestowania. Dyrektor powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia. Wychowawca lub pedagog, psycholog przeprowadza indywidualną rozmowę z uczniem (w obecności rodziców ustala przyczyny i okoliczności zdarzenia).

	Wychowawca lub pedagog, psycholog powinien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.
	Dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala działania z udziałem pedagoga,psychologa w celu zapewnienia opieki na uczennicą/ uczniem.

## 2.5 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia

<b>2.5</b>	<b>PRZYPADEK ROZPOWSZECHNIANIA PORNOGRAFII W SZKOLE PRZEZ UCZNIĄ</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z rozpowszechnianiem materiałów o charakterze pornograficznym.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
<b>Sposób działania</b>	W przypadku powzięcia przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie, w szkole należy bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły, pedagoga, psychologa oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu.
	W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawców zdarzenia.
	Dyrektor szkoły powinien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniu pracownikom szkoły.
	Wychowawca klasy i pedagog, psycholog powinien podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań.
	Dyrektor powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne.
	Wychowawca, pedagog lub psycholog powinien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia i sporządzić <i>Kartę rozmowy</i> .

## 2.6 Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów

<b>2.6</b>	<b>PRZYPADEK PROSTYTUCJI W SZKOLE LUB WŚRÓD UCZNIÓW</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z prostytucją w szkole lub wśród uczniów.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
<b>Sposób działania</b>	<p>W przypadku otrzymania informacji o sytuacji, w której uczeń był świadkiem czynności mogących mieć znamiona prostytucji, nauczyciel/pracownik przyjmujący zawiadomienie powinien powiadomić o zaistniałym wydarzeniu dyrektora szkoły.</p> <p>W przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który nie ukończył 18 lat, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, nauczyciel powiadamia wychowawcę klasy, który powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.</p> <p>W przypadku stwierdzenia przez pracownika/nauczyciela, że uczeń/uczennica świadomie lub nie, dopuszczał się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się, wychowawca powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.</p> <p>Wychowawca powinien przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej można zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i jego udział w programie terapeutycznym.</p> <p>Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły powinien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub Policję.</p> <p>W sytuacji, gdy szkoła wykorzystała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych: rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powinien powiadomić sąd rodzinny lub Policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.</p> <p>Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to podejmowane działania profilaktyczne skierowane są do ucznia.</p> <p>W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który nie ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.</p> <p>Dyrektor szkoły powinien powiadomić Policję o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.</p> <p>Wychowawca, pedagog lub psycholog powinien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia i zapisać jej treść w <i>Karcie rozmowy</i>.</p>

	Dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala konieczność podjęcia działań z udziałem pedagoga, psychologa w celu zapewnienia opieki nad uczniem/uczennicą, którzy świadomie lub nie dopuszczali się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się.
--	---

## 2.7 Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia przypadków niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole

<b>2.7</b>	<b>PRZYPADEK NIEPOKOJĄCYCH ZACHOWAŃ SEKSUALNYCH UCZNIÓW W SZKOLE</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z zachowaniami uczniów o charakterze seksualnym.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
<b>Sposób działania</b>	<p>Nauczyciel lub inny pracownik szkoły powinien powiadomić dyrektora, wychowawcę klasy i pedagoga szkolnego/psychologa o przypadkach niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole, a jeżeli jest ich świadkiem, żąda od ucznia zaprzestania czynności i podejmuje z nim rozmowę wychowawczą.</p> <p>W przypadku, gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez uczniów, którzy brali czynny udział w tego typu zachowaniach.</p> <p>Wychowawca lub pedagog szkolny/psycholog przeprowadza rozmowę z uczniem oraz informuje o zaistniałym zdarzeniu rodziców ucznia.</p> <p>Jeżeli przeprowadzenie rozmowy z uczniem nie jest wystarczające dla zmiany jego zachowań, wychowawca, pedagog szkolny/psycholog przekazuje rodzicom informację o zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim.</p> <p>Wychowawca może wezwać rodziców/opiekunów prawnych ucznia do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z uczniem.</p> <p>W sytuacji kiedy rodzice odmawiają współpracy lub nie reagują na wezwanie do pojawienia się w szkole, gdy szkoła wykorzysta dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i nie przynoszą one spodziewanych efektów, a zachowanie ucznia wskazuje na znaczny stopień demoralizacji, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich lub Policję.</p> <p>Gdy zachowanie ucznia może świadczyć o popełnieniu przez niego przestępstwa, pedagog/psycholog w porozumieniu z dyrektorem szkoły po uprzednim powiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów ucznia, zawiadamia najbliższą jednostkę Policji, która dalej postępuje zgodnie ze swoimi procedurami. Pedagog/psycholog całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę lub karty rozmów.</p> <p>Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy</p>

	popelnienie przestępstwa, to podejmowane działania profilaktyczne skierowane są do ucznia.
	W przypadku uzyskania informacji o popelnieniu takiego czynu przez ucznia, który nie ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

## 2.8 Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole

<b>2.8</b>	<b>SYTUACJA WYPADKU UCZNIĄ W SZKOLE</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie profesjonalnych działań pracowników szkoły gwarantujących poszkodowanemu w wypadku w szkole uczniowi należytą opiekę i niezbędną pomoc.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba upoważniona przez nich.
<b>Sposób działania</b>	<p>Wypadek ucznia jest to nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza jej terenem (w trakcie wycieczki lub wyjścia pod opieką nauczycieli).</p> <p><b>1. Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej poszkodowanemu:</b> Pracownik szkoły, który otrzymał wiadomość o wypadku ucznia niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności prowadząc fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej jest prawnym obowiązkiem każdego pracownika szkoły.</p> <p>W sytuacji wypadku ucznia, nauczyciel przerywa lekcję, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów. Pracownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły o sytuacji.</p> <p><b>2. Obowiązek powiadomienia i zabezpieczenia miejsca zdarzenia:</b> - o każdym wypadku dyrektor szkoły lub upoważniony przez niego pracownik szkoły zawiadamia niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę, radę rodziców.</p> <p>O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym dyrektor lub upoważniony przez niego pracownik szkoły zawiadamia niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego. Fakt ten powiadamiający dokumentuje się wpisem w stosownej dokumentacji, podając datę i godzinę powiadomienia rodziców/ opiekunów prawnych ucznia o wypadku. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń – np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, powiadamiający o zdarzeniu ustala z nim: potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego lub potrzebę wcześniejszego przyścia rodzica i godzinę odbioru ucznia ze szkoły w dniu zdarzenia. Informację o powyższych ustaleniach powiadamiający zamieszcza również w dzienniku elektronicznym w zakładce: <i>Kontakty z rodzicami</i>.</p>

	<p>W razie potrzeby dyrektor lub upoważniona osoba wzywa pogotowie ratunkowe. W przypadku stwierdzenia przez lekarza potrzeby pobytu ucznia w szpitalu, należy zapewnić uczniowi opiekę w drodze do szpitala.</p>
	<p>Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły.</p>
	<p>Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie.</p>
	<p><b>3. Zespół powypadkowy</b>  Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy. W jego skład wchodzi z zasady pracownik odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy. Jeżeli w składzie zespołu nie może uczestniczyć pracownik służby BHP, w skład zespołu wchodzi dyrektor szkoły. W składzie zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców.  Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za BHP w szkole, a jeżeli nie ma go w składzie zespołu – przewodniczącego zespołu spośród pracowników szkoły wyznacza dyrektor.</p> <p><b>4. Postępowanie powypadkowe</b>  Zespół powypadkowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową</li> <li>- rozmawia z uczniem (w obecności rodzica lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół przesłuchania</li> <li>- rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły przesłuchania; jeżeli świadkami są uczniowie - przesłuchanie odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, a protokół przesłuchania odczytuje się w obecności ucznia - świadka i jego rodziców</li> <li>- sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku</li> <li>- uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek</li> <li>- uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku,</li> <li>- sporządza protokół powypadkowy nie później niż w ciągu 21 dni od daty uzyskania zawiadomienia o wypadku – protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły,</li> </ul> <p>Przekroczenie 21-dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie. W sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu.</p> <p>Członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym. Protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Jeżeli do treści protokołu powypadkowego nie zostały zgłoszone zastrzeżenia przez rodziców ucznia poszkodowanego postępowanie powypadkowe uznaje się</p>



	<p>za zakończone. Protokół powypadkowy sporządza się w niezbędnej liczbie egzemplarzy m.in. dla: poszkodowanego, szkoły. Z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się: poszkodowanego pełnoletniego i rodziców (opiekunów) poszkodowanego małoletniego. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców (opiekunów). Protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego.</p> <p>5. Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego W ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowani przy odbieraniu protokołu). Zastrzeżenia składa się przewodniczącemu zespołu: ustnie i wtedy przewodniczący wpisuje je do protokołu lub na piśmie. Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności: niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycznego, sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebrany materiał dowodowy Zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może: zlecić dotychczasowemu zespołowi wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych, powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego.</p> <p>6. Dokumentacja Dyrektor szkoły prowadzi rejestr wypadków. Dyrektor wskazuje prawidłowe zachowania i odstępstwa od niniejszej procedury, informuje o wnioskach i podjętych działaniach profilaktycznych zmierzających do zapobiegania analogicznym wypadkom.</p>
--	---

## 2.9 Procedura postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego

<b>2.9</b>	<b>POPEŁNIENIE PRZEZ UCZNIA CZYNU KARALNEGO NA TERENIE SZKOŁY</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego oraz udzielenie pomocy uczniowi – sprawcy czynu karalnego.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, osoba wyznaczona w przypadku nieobecności w/w.
<b>Podstawy uruchomienia działań</b>	Przypadek dotyczy czynów zabronionych przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich rozumianych jako przestępstwo, przestępstwo skarbowe albo wykroczenie.
<b>Sposób działania</b>	Osoba będąca świadkiem/dostrzegająca zagrożenie zobowiązana jest do powiadomienia dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji.
	Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
	W przypadku, gdy sprawca jest znany i przebywa na terenie szkoły, wyznaczone osoby powinny zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi, psychologowi pod opiekę.
	Dyrektor szkoły powinien powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia o zaistniałym przypadku.

Dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia Policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (np. rozbój, uszkodzenie ciała itp.) lub w przypadku, gdy nieletni sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość jest nieznana. Do jego obowiązków należy także zabezpieczenie ewentualnych dowodów lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich Policji.

## 2.10 Procedura postępowania na wypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego

<b>2.10</b>	<b>PRZYPADEK UCZNIĄ BĘDĄCEGO OFIARĄ CZYNU KARALNEGO</b>
<b>Cel</b>	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole uczniowi będącemu ofiarą czynu karalnego oraz udzielenie mu pomocy.
<b>Osoby odpowiedzialne za zarządzanie</b>	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
<b>Podstawy uruchomienia działań</b>	Sytuacja, w której uczeń stał się ofiarą czynu karalnego zabronionego przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich.
<b>Sposób działania</b>	Osoba będąca świadkiem, która dostrzegła zagrożenie, powinna udzielić ofierze czynu karalnego pierwszej pomocy, pomocy przedmedycznej bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza. Następnie świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły. Obowiązkiem dyrektora szkoły jest niezwłoczne powiadomienie rodziców ucznia - ofiary czynu karalnego. Następnie dyrektor szkoły powinien niezwłocznie wezwać Policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia. W dalszej kolejności ofiara czynu karalnego powinna otrzymać pomoc, wsparcie psychologiczne.

## 2.11 Procedura postępowania wobec ucznia w przypadku licznych nieusprawiedliwionych nieobecności (wagarów) oraz 100 % obecności:

1. Wychowawca na bieżąco monitoruje absencję uczniów, sporządzanie zestawienie frekwencji do 10 dnia każdego miesiąca jest obowiązkiem wychowawcy danego oddziału.
2. Wychowawca do 10 dnia danego miesiąca przesyła informację do pedagoga, psychologa na temat uczniów z frekwencją poniżej 50 %, przyczyn nieobecności ucznia (jeśli je zna) oraz podjętych działań w celu poprawy sytuacji. Wspólnie ze specjalistami może planować dalsze postępowanie w stosunku do danego ucznia.
3. W związku z licznymi nieobecnościami (jeśli nie są one znane) wychowawca ustala z rodzicami/prawnymi opiekunami przyczyny opuszczania zajęć szkolnych przez ucznia, przypomina rodzicom/opiekunom prawnym o ich odpowiedzialności w zakresie systematycznego uczęszczania ucznia do szkoły,
4. Jeżeli w miesiącu uczeń ma absencję ogólną i/lub absencję na poszczególnych przedmiotach na poziomie 25% lub wyższym z powodu nieobecności nieusprawiedliwionych, zostaje skierowany wraz z rodzicem na rozmowę dyscyplinującą z dyrektorem szkoły zakończoną podpisaniem kontraktu dotyczącego realizacji obowiązku nauki - uczniowie niepełnoletni lub kontraktu mającego na celu zmianę postawy ucznia dotyczącą frekwencji;

5. Za 100% frekwencję w miesiącu – uczeń otrzymuje 50 punktów przyznawanych przez wychowawcę raz w miesiącu), Za 100% frekwencję w śródroczu – 80 punktów przyznawanych uczniowi przez wychowawcę na koniec I i II śródrocza.
6. Jeżeli uczeń ma godziny nieusprawiedliwione, pomimo że posiada liczbę punktów odpowiednią na ocenę wzorową, nie powinien takiej oceny otrzymać;
7. Za wagary, pojedyncze nieusprawiedliwione godziny i spóźnienia na lekcje uczeń otrzymuje -1 punkt za każdą nieusprawiedliwioną godzinę.
8. Uczeń może nie być klasyfikowany z jednego, kilku lub wszystkich zajęć edukacyjnych z powodu liczby nieobecności ucznia na tych zajęciach przekraczającej połowę czasu przeznaczonego na nie, odpowiednio w okresie, za który przeprowadzana jest klasyfikacja.
9. Jeżeli postępowanie w sprawie opuszczania zajęć szkolnych na płaszczyźnie szkoły – rodzic – uczeń okaże się nieskuteczne, sprawa może być skierowana do:
  - Urzędu Gminy, w której mieszka uczeń,
  - Policji,
  - Sądu.

### **3. PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO**

Wyróżniono 9 podstawowych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego w środowisku szkolnym, którym przypisano opracowane według jednego standardu opisu procedury reagowania. Procedury na wypadek wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego.

#### **3.1 Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych - procedura reagowania**

<b>3.1</b>	<b>DOŚTĘP DO TREŚCI SZKODLIWYCH, NIEPOŻĄDANYCH I NIELEGALNYCH</b>
<b>Podstawy prawne uruchomienia procedury</b>	Kodeks Karny, Statut szkoły
<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą</b>	Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrazujące przemoc i promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawoływanie do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych)
<b>Telefony/kontakty alarmowe krajowe</b>	Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet@dyzurnet.pl, tel. 801 615 005, Policja 997

#### **SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA**

<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły.</li> <li>2. Treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.</li> </ol>
---	---

	<p>W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze ucznia. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne.</p> <p>W przypadku sytuacji pierwszej rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś w drugiej należy rozważyć zgłoszenie incydentu na Policję oraz zgłosić go do serwisu Dyżurnet (dyzurnet.pl).</p>
<b>Identyfikacja sprawcy (-ów)</b>	<p>W identyfikacji sprawców kluczowe znaczenie odgrywać będą zgromadzone dowody. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim występują na ogół: twórca treści (np. pornografia) oraz osoby, które udostępniły je uczniowi. Często osobami tymi są rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów itp. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców/opiekunów prawnych uczniów uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.</p>
<b>Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</b>	<p>W przypadku udostępniania przez ucznia treści opisanych wcześniej jako szkodliwe/ niedozwolone/ nielegalne i niebezpieczne dla zdrowia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłwić mu szkodliwość prowadzonego przez niego działania. Działania szkoły powinny koncentrować się na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografia dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na Policję.</p>
<b>Aktywności wobec ofiar zdarzenia</b>	<p>Uczniów (ofiary i świadków zdarzenia) należy od pierwszego etapu interwencji otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną. Rozmowa z uczniem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę. W jej trakcie należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści.</p> <p>Należy koniecznie powiadomić ich rodziców/ opiekunów prawnych o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia ucznia. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach z wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz udzielającymi wsparcia.</p> <p>W przypadku kontaktu ucznia z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki nastąpił kontakt. Poszukiwanie przez ucznia tego typu treści w sieci lub podsuszanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego, np. kontaktu z osobami handlującymi narkotykami czy procesu rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.</p>
<b>Aktywności wobec świadków</b>	<p>W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie czy szkole, wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.</p>
<b>Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi</b>	<p>W przypadku naruszenia prawa, np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą należy – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi ucznia - niezwłocznie powiadomić Policję.</p>

<b>Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi</b>	Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i podjęciu terapii musi zostać uzgodniona w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi ucznia.
--	--

### 3.2 Cyberprzemoc – procedura reagowania

<b>3.2</b>	<b>CYBERPRZEMOC</b>
<b>Podstawy prawne uruchomienia procedury</b>	Kodeks Karny, Statut szkoły
<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą</b>	Cyberprzemoc – przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych. Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanymi mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS.
<b>Telefony alarmowe krajowe i lokalne</b>	Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży -116 111 Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci –800 100 100, <a href="mailto:dyzurnet@dyzurnet.pl">dyzurnet@dyzurnet.pl</a>

### SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

<b>Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia</b>	Przypadek cyberprzemocy może zostać ujawniony przez ofiarę, świadka (np. innego ucznia, nauczyciela, rodzica) lub osobę bliską ofierze (np. rodzice, rodzeństwo, przyjaciele). W każdym przypadku należy ze spokojem wysłuchać osoby zgłaszającej i okazać jej wsparcie, podziękować za zaufanie i zgłoszenie tej sprawy.
	Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania przede wszystkim należy okazać wsparcie, z zachowaniem jej podmiotowości i poszanowaniem jej uczuć. Potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktyimizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy (np. wywoływać ucznia z lekcji do dyrekcji).
	Jeśli osobą zgłaszającą nie jest ofiara, na początku prosimy o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. strach przed byciem kapusiem, obawa o własne bezpieczeństwo).

	<p>W każdej sytuacji w trakcie ustalania okoliczności trzeba ustalić charakter zdarzenia (rozmiar i rangę szkody, jednorazowość /powtarzalność ). Realizując procedurę, należy unikać działań, które mogłyby wtórnie stygmatyzować ofiarę lub sprawcę, np.: wywoływanie uczniów z lekcji, konfrontowanie ofiary i sprawcy, niewspółmierna kara, wytykanie palcami etc. Trzeba dokonać oceny, czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy, czy jest np. niezbyt udanym żartem (wtedy trzeba podjąć działania profilaktyczne mające na celu niedopuszczenie do eskalacji tego typu zachowań w stronę cyberprzemocy).</p>
<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	<p>Należy zabezpieczyć, jeśli jest taka możliwość, wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (np. zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń...). W trakcie zbierania materiałów należy zadbać o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem.</p>
<b>Identyfikacja sprawcy (-ów)</b>	<p>Identyfikacja sprawcy(-ów) często jest możliwa dzięki zebranych materiałom – wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą, analizie zebranych materiałów. Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niej cyberprzemoc. Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest to konieczne, należy skontaktować się z Policją.</p>
<b>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</b>	<p>Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog, psycholog powinien przeprowadzić z nim rozmowę o jego zachowaniu. Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia, jego wspólnej analizie (w tym np. przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposobów zadośćuczynienia ofiarom cyberprzemocy). Szkoła może tu stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej” przemocy.</p>
<b>Aktywności wobec ofiar zdarzenia</b>	<p>W pierwszej kolejności należy udzielić wsparcia ofierze. Musi się ona czuć bezpieczna i zaopiekowana przez dorosłych. Na poczucie bezpieczeństwa ucznia wpływa fakt, że wie on, iż szkoła podejmuje kroki w celu rozwiązania problemu. Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy – należy zapewnić go, że nie jest winny zaistniałej sytuacji i nikt nie ma prawa zachowywać się w ten sposób wobec niego, a także podkreślić, że dobrze zrobił, ujawniając sytuację. Należy okazać zrozumienie dla jego uczuć, w tym trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu. Trzeba podkreślić, że szkoła nie toleruje przemocy i uruchomi odpowiednie procedury interwencyjne. Należy poinformować ucznia o krokach, jakie może podjąć szkoła i sposobach, w jaki może zapewnić mu bezpieczeństwo.</p> <p>Należy pomóc ofierze (rodzicom ofiary) w zabezpieczeniu dowodów (to może być dla niej zadanie trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych), zerwaniu kontaktu ze sprawcą, zadbaniu o podstawowe zasady bezpieczeństwa on-line (np. niedostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie swojego wizerunku etc).</p> <p>Pomoc ofierze nie może kończyć się w momencie zakończenia procedury. Warto monitorować sytuację, „czuwać ” nad jej bezpieczeństwem, np. zwracać uwagę, czy nie są podejmowane wobec niej dalsze działania przemocowe, obserwować, jak sobie radzi w grupie po ujawnionym incydencie cyberprzemocy.</p> <p>W działania wobec ofiary należy włączyć rodziców/ prawnych opiekunów ofiary – trzeba na bieżąco ich informować o sytuacji, pamiętając przy tym o podmiotowym traktowaniu ucznia – mówiąc mu o tym i starając się uzyskać jego akceptację dla udziału rodziców. Jeśli uczeń nie wyraża zgody, należy</p>

	<p>omówić z nim jego obawy, a jeśli to nie pomaga, powołać się na obowiązujące zasady i przekazać informację rodzicom.</p> <p>W trakcie rozmowy z uczniem i/lub jego rodzicami/prawnymi opiekunami, jeśli jest to wskazane, trzeba zaproponować pomoc specjalisty (np. psycholog, poradnia psychologiczno-pedagogiczna) oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy Policji.</p>
<b>Aktywności wobec świadków</b>	Należy zadbać o bezpieczeństwo świadków zdarzenia, zwłaszcza, jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc. W trakcie rozmowy ze świadkami należy okazać zrozumienie i empatię dla ich uczuć – obawy przed przypięciem łatki „donosiciela”, strachu przed staniem się kolejną ofiarą sprawy itp.
<b>Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi</b>	<p>Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania Policji i sądu rodzinnego. Szkoła powinna powiadomić odpowiednie służby (np. sąd rodzinny), gdy wykorzystywała wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje ze statutu wobec ucznia) i interwencje pedagogiczne, a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów (np. nie ma zmian postawy ucznia).</p> <p>Kontakt z Policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści, rozpowszechnianie nagich zdjęć z udziałem małoletnich).</p> <p>Za zgłoszenie odpowiada dyrektor szkoły.</p>

### **3.3 Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły - procedura reagowania**

<b>3.3</b>	<b>NARUSZENIA PRYWATNOŚCI DOTYCZĄCE NIEODPOWIEDNIEGO BĄDŹ NIEZGODNEGO Z PRAWEM WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH LUB WIZERUNKU DZIECKA I PRACOWNIKA SZKOŁY</b>
<b>Podstawy prawne uruchomienia procedury</b>	Kodeks Karny (art. 190 a par. 2)
<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą</b>	<p>Zagrożenie to polega na naruszeniu prywatności ucznia lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku ucznia i pracownika szkoły. Należy zwrócić uwagę, iż podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem.</p> <p>Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź montowanych), szantażu (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających dobry wizerunek ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary) lub uzyskania korzyści (np. usługi Premium SMS). Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą.</p>

## SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

<b>Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia</b>	Gdy sprawcą jest uczeń - kolega ofiary ze szkoły/klas, uczniowie lub rodzice/prawni opiekunowie powinni skontaktować się z dyrektorem szkoły, wychowawcą, pedagogiem, psychologiem. W przypadku, gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyłudzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku ucznia dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice powinni skontaktować się bezpośrednio z Policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z Kodeksem Karnym ściganie następuje tu na wniosek pokrzywdzonego). Istotne dla ścigania sprawy będzie uzyskanie dowodów, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. Samo podszywanie się pod ofiarę nie jest karalne.
<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania - w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub sms). Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności - w działaniu tym ucznia i/lub jego rodzica/opiekuna prawnego może wspomagać przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary, bądź w innych celach niezgodnych z prawem należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody musi odbywać się za zgodą Policji (o ile została powiadomiona). Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią, np. podczas zakupu towarów <i>online</i> lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku poszkodowany uczeń i/lub jego rodzice/ prawni opiekunowie powinni skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia.
<b>Identyfikacja sprawcy (-ów)</b>	W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz na spełnianie przesłanki, iż sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej, należy je zabezpieczyć i przekazać Policji. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonać powinna Policja. W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo – edukacyjnych uzgodnionych rodzicami/opiekunami prawnymi.
<b>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</b>	Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, należy wobec niego – w porozumieniu z rodzicami – podjąć działania wychowawcze, zmierzające do uświadomienia nieodpowiedniego i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał. Jednym z elementów takich działań powinny być przeprosiny złożone osobie poszkodowanej. Celem takich działań powinno być nie tylko nabycie odpowiedniej wiedzy przez ucznia na temat wagi poszanowania prywatności w codziennym życiu, ale trwała zmiana jego postawy na akceptującą szacunek dla wizerunku i prywatności. Działania takie szkoła powinna podjąć niezależnie od powiadomienia Policji/sądu rodzinnego. Dyrekcja szkoły powinna podjąć decyzję w sprawie powiadomienia o incydencie Policji, biorąc pod uwagę wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu oraz opinii wychowawcy



	i pedagoga, psychologa. Przed podjęciem decyzji o zgłoszeniu incydentu na Policję należy rozważyć, czy istnieją dowody, iż uczeń - sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. W takim przypadku dobrym rozwiązaniem jest uzyskanie interpretacji prawnej adwokata lub radcy prawnego.
<b>Aktywności wobec ofiar zdarzenia</b>	Ofiary incydentów należy otoczyć – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi - opieką pedagogiczno-psychologiczną i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym). Jeśli kradzież tożsamości bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane tylko jej rodzicom/opiekunom prawnym, szkoła powinna zapewnić poufność działań, tak aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.
<b>Aktywności wobec świadków</b>	Gdy kradzież tożsamości bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, należy podjąć wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę naruszania wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi oraz konieczność poniesienia konsekwencji za popełnione czyny.
<b>Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi</b>	Gdy naruszenie prywatności czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice/prawni opiekunowie uczniów powinni o nim powiadomić Policję.
<b>Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi</b>	W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych wobec ofiary, należy motywować ucznia, za zgodą, we współpracy z rodzicami/prawnymi opiekunami, do skorzystania z pomocy placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.

### 3.4 Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu – procedura reagowania

<b>3.4</b>	<b>ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA DZIECI W ZWIĄZKU Z NADMIERNYM KORZYSTANIEM Z INTERNETU</b>
<b>Podstawy prawne uruchomienia procedury</b>	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe
<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)</b>	Infoholizm (siecioholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę korzystanie z zasobów Internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) i portali społecznościowych przez uczniów. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniedbywaniu codziennych czynności oraz osłabieniu relacji rodzinnych i społecznych.
<b>SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA</b>	
<b>Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia</b>	Infoholizm stwierdza najczęściej rodzic/opiekun prawny ucznia. W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań należy motywować ucznia, za zgodą, we współpracy z rodzicami/prawnymi opiekunami, do skorzystania z pomocy placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.

	Nauczyciele w szkole powinni zainteresować się przypadkami uczniów nie angażujących się w życie klasy, a przeznaczających wolne chwile na kontakt <i>online</i> lub przychodzących do szkoły po nieprzespanej nocy.
<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	Reakcja szkoły powinna polegać w pierwszych krokach na ustaleniu skutków zdrowotnych i psychicznych, jakie nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u ucznia (np. gorsze oceny w nauce, niedosypianie, niedojadanie, rezygnacja z dawnych zainteresowań, załamanie się relacji z rodziną czy rówieśnikami). Celem tych ustaleń jest wybór odpowiedniej ścieżki rozwiązywania problemu - z udziałem specjalistów (lekarzy, terapeutów) lub bez – wyłącznie w szkole. W początkowej fazie popadania w uzależnienie do Internetu należy koncentrować się na wsparciu udzielonym w rodzinie i w szkole (pedagog, psycholog, wychowawca).
<b>Aktywności wobec ofiar zdarzenia</b>	Osoba, której problem dotyczy, powinna zostać otoczona zindywidualizowaną opieką przez pedagoga, psychologa. Pierwszym jej etapem będzie rozmowa (rozmowy) ze specjalistą, która pozwoli zdiagnozować poziom zagrożenia, określić przyczyny popadnięcia w nałóg (np. sytuacja domowa, brak sukcesów edukacyjnych w szkole, izolacja w środowisku rówieśniczym) i ukazać specyfikę przypadku. Każdy uczeń, u którego podejrzewa się nałóg korzystania z Internetu powinien zostać profesjonalnie zdiagnozowany przez specjalistę z poradni specjalistycznej. Uczniowi w trakcie wsparcia należy zapewnić komfort psychiczny - o jego sytuacji i specyfice uwarunkowań osobistych muszą zostać powiadomieni wszyscy uczący go nauczyciele. Niezbędne jest powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych ucznia, jeśli nie wiedzą o problemie oraz omówienie z nimi wspólnych rozwiązań. Tylko współdziałanie rodziców i szkoły może zagwarantować powodzenie podejmowanych działań wspierających ucznia.
<b>Aktywności wobec świadków</b>	Jeśli świadkami problemu są rówieśnicy ucznia, należy im w rozmowie zwrócić uwagę na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów Internetu oraz zaapelować o wsparcie dla ucznia dotkniętego problemem, a także o informowanie wychowawcy w przypadku wystąpienia kolejnych przypadków u innych uczniów.
<b>Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi</b>	W przypadku zdiagnozowania przez specjalistę zaawansowanego uzależnienia od korzystania z zasobów Internetu, należy motywować ucznia, za zgodą, we współpracy z rodzicami/prawnymi opiekunami, do skorzystania z pomocy placówki specjalistycznej, oferującej program terapeutyczny z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. W części przypadków może się okazać konieczna diagnoza i terapia lekarska.

### 3.5 Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie - uwodzenie, zagrożenie pedofilią – procedura reagowania

<b>3.5</b>	<b>NAWIĄZYWANIE NIEBEZPIECZNYCH KONTAKTÓW W INTERNECIE - UWODZENIE, ZAGROŻENIE PEDOFILIĄ</b>
<b>Podstawy prawne uruchomienia procedury</b>	Kodeks Karny, art. 200, 200a par 1 i 2, art. 286 par.1

<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)</b>	Zagrożenie obejmuje kontakty osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia ucznia do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).
<b>Telefony alarmowe krajowe</b>	Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży - <b>116 111</b> Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci – <b>800 100 100</b> Zgłaszanie nielegalnych treści: Dyżurnet, <a href="http://dyzurnet.pl">dyzurnet.pl</a>

## SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

<b>Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia</b>	Osobami najczęściej zgłaszającymi omawiany problem są rodzice/opiekunowie prawni ucznia lub osoby zajmujące się „poszukiwaniem pedofili”. W pierwszym przypadku informacja trafia najpierw do szkół, w drugim - na Policję. Zdarza się, że informacja uzyskiwana jest ze środowiska rówieśników ofiary. Kluczowe znaczenie w działaniach szkoły ma czas reakcji - szybkość przeciwdziałania zagrożeniu ze względu na niezwykle szkodliwe konsekwencje realizacji kontaktu <i>online</i> , przeradzającego się w zachowania w świecie rzeczywistym: uwiedzenie i wykorzystanie seksualne, kidnaping, a także wyłudzenie pieniędzy czy przedmiotów dużej wartości. W przypadkach niebezpiecznych kontaktów inicjowanych w Internecie może dochodzić do zagrożenia życia i zdrowia ucznia, szantażu i przymusu realizacji czynności seksualnych.
<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, jeśli to możliwe, w formie elektronicznej dowody działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail). Jednocześnie – bezzwłocznie - należy dokonać zawiadomienia na Policję o wystąpieniu zdarzenia.
<b>Identyfikacja sprawcy(-ów)</b>	Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.
<b>Aktywności wobec sprawców ze szkoły/ spoza szkoły</b>	Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest opieka nad ofiarą i ewentualnymi świadkami.
<b>Aktywności wobec ofiar zdarzenia</b>	W każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu – np. w celu werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także werbunku do grupy terrorystycznej należy przede wszystkim zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. Podobne wsparcie powinno być udzielone w przypadku zaobserwowania antyzdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie. O możliwym związku takich zachowań uczniów

	<p>z inspiracją w Internecie należy powiadomić rodziców/opiekunów prawnych.</p> <p>Pierwszą czynnością w ramach reakcji na zagrożenie jest otoczenie ofiary pomocą psychologiczno-pedagogiczną we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi. W trakcie rozmowy z uczniem prowadzonej w warunkach komfortu psychicznego przez wychowawcę/ pedagoga, psychologa /osobę, do której uczeń ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je Policji. Należy upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a uczeń odzyskał poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) ucznia, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Wszelkie działania szkoły wobec ucznia powinny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą. Uczniowi, jeśli jest taka potrzeba, należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej.</p>
<b>Aktywności wobec świadków</b>	Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy również objąć go opieką psychologiczno - pedagogiczną, pozytywnie wzmacniając jego reakcję na zdarzenie.
<b>Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi</b>	W przypadkach naruszenia prawa – szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie Policji lub sądu rodzinnego.
<b>Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi</b>	W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej.

### 3.6 Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich – procedura reagowania

<b>3.6</b>	<b>SEKSTING, PROWOKACYJNE ZACHOWANIA I AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU OSÓB NIELETNICH</b>
<b>Podstawy prawne uruchomienia procedury</b>	Kodeks Karny (art. 191a i 202)
<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą</b>	Seksting to przesyłanie drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub publikowanie np. w portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć, o kontekście seksualnym, erotycznym i intymnym.
<b>SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA</b>	
<b>Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia</b>	Zgłoszeń przypadków sekstingu dokonują głównie rodzice/opiekunowie prawni ucznia, on sam lub osoba bliska z grona znajomych - ofiary. Czasami informacja dociera do szkoły bezpośrednio od ucznia. W rzadkich wypadkach nauczyciele i inni pracownicy szkoły sami identyfikują takie zdarzenia w sieci. Delikatny charakter sprawy wymaga zachowania daleko posuniętej dyskrecji i profesjonalnej reakcji.
<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	Wyróżniamy 3 podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania: <b>Rodzaj 1.</b> Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej.

	<p><b>Rodzaj 2.</b> Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie.</p> <p><b>Rodzaj 3.</b> Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób w celu upokorzenia osoby na nich zaprezentowanej – lub zostają rozpowszechnione omyłkowo, jednak są zastosowane jako narzędzie cyberprzemocy.</p>
<b>Identyfikacja sprawcy (-ów)</b>	Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów - przesyłanych zdjęć, czy zrzutów ekranów portali, w których opublikowano zdjęcie(-a). Jako, że seksting jest karalny, skrupulatność i wiarygodność dokumentacji ma duże znaczenie. Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.
<b>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</b>	<p>Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne. Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców/prawnych opiekunów zaproszonych do szkoły.</p> <p><b>Rodzaj 1.</b> Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej nie są konieczne. Istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało ostrzejsze konsekwencje, w tym prawne.</p> <p><b>Rodzaj 2.</b> Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku dyrektor placówki zgłasza incydent na Policję. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu (par. 2020 Kodeksu Karnego), dlatego też dyrektor placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu na Policję i/lub do sądu rodzinnego. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami/ opiekunami prawnymi.</p> <p><b>Rodzaj 3.</b> W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy, należy dodatkowo zastosować procedurę: Cyberprzemoc oraz poinformować rodziców/ prawnych opiekunów o sytuacji.</p>
<b>Aktywności wobec ofiar zdarzenia</b>	Pierwszą reakcją szkoły i rodziców, obok dokumentacji dowodów, powinno być otoczenie wszechstronną, dyskretną opieką psychologiczno - pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych, w przypadku upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna być realizowana w warunkach komfortu psychicznego dla ucznia – ofiary sekstingu, z szacunkiem dla jego indywidualności i przeżytego stresu.
<b>Aktywności wobec świadków</b>	Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym – np. poprzez przesłanie MMS do uczniów tej samej szkoły lub klasy lub publikację w portalu społecznościowym, należy podjąć działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na dotkliwe kary.
<b>Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi</b>	W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) dyrektor jest zobowiązany do powiadomienia o tym zdarzeniu Policji lub sądu rodzinnego.

<b>Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi</b>	Kontakt ofiar z placówkami specjalistycznymi może okazać się konieczny w indywidualnych przypadkach. O skierowaniu do nich decyzję powinien podjąć pedagog, psycholog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary.
--	--

### **3.7 Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam – procedury reagowania**

<b>3.7</b>	<b>BEZKRYTYCZNA WIARA W TREŚCI ZAMIESZCZONE W INTERNECIE, NIEUMIEJĘTNOŚĆ ODRÓŻNIENIA TREŚCI PRAWDZIWYCH OD NIEPRAWDZIWYCH, SZKODLIWOŚĆ REKLAM</b>
<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)</b>	Brak umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych publikowanych w Internecie, bezkrytyczne uznawanie za prawdę treści publikowanych w forach internetowych, kierowanie się informacjami zawartymi w reklamach. Taka postawa młodzieży prowadzić może do zagrożeń życia i zdrowia (np. stosowania wyniszczającej diety, samookaleczeń), skutkować rozczarowaniami i porażkami życiowymi (w efekcie korzystania z fałszywych informacji), utrudniać lub uniemożliwiać osiągnięcie dobrych wyników w edukacji (korzystanie z upraszczających i zawężających temat „ściągi” i „bryków”), a także utrwalenia się u ucznia ambiwalentnych postaw moralnych.

### **SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA**

<b>Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia</b>	Uczniowie nieumiejący odróżniać prawdy od fałszu informacji publikowanych w Internecie powinni być identyfikowani przez nauczycieli i wychowawców w trakcie lekcji wszystkich przedmiotów. Często taka postawa ujawnia się podczas przygotowania prac domowych i jest stosunkowo łatwa do zidentyfikowania przez oceniającego je nauczyciela.
<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	Posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych, każdorazowo powinno być zauważone przez nauczyciela, przeanalizowane i sprostowane. Przypadki spektakularne powinny być archiwizowane przez nauczycieli i wykorzystywane podczas zajęć z edukacji medialnej (informacyjnej).
<b>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</b>	Wystarczającą reakcją jest opublikowanie sprostowania nieprawdziwych informacji i - w miarę możliwości – rozpowszechnienie ich w Internecie, w portalach o zbliżonej tematyce.
<b>Aktywności wobec ofiar zdarzenia i świadków</b>	Szkoła powinna prowadzić działania profilaktyczne - edukację medialną (informacyjną), zarówno w formie zajęć pozalekcyjnych, jak i w trakcie lekcji przedmiotów nieinformatycznych (np. historii, języka polskiego, wychowania w rodzinie) przez wszystkie lata nauki ucznia w szkole. Zajęcia w szkole mogą mieć charakter kilkuminutowych elementów edukacji medialnej wplecionej w lekcje o innej tematyce i/lub lekcji ukierunkowanych na zdobywanie przez dzieci i młodzież kompetencji medialnych.

### 3.8 Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online – procedura reagowania

<b>3.8</b>	<b>ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA TECHNICZNEGO SIECI, KOMPUTERÓW I ZASOBÓW ONLINE</b>
<b>Podstawy prawne uruchomienia procedury</b>	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, Statut szkoły
<b>Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)</b>	Kategoria technicznych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego obejmuje obecnie szerokie spektrum problemów: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Ataki przez wirusy, robaki i trojany,</li> <li>2. Ataki na zasoby sieciowe (hakerstwo, spyware, crimeware, exploit, ataki słownikowe i back door, skanowanie portów, phishing, pharming, sniffing, spoofing, ataki Denial of service (DoS), rootkit) i ataki socjotechniczne.</li> <li>3. Na styku z zagadnieniami technicznymi lokalizują się zagrożenia wynikające z nieprawidłowych i szkodliwych zachowań użytkowników np. używanie łatwych do odgadnięcia haseł, pozostawianie komputerów włączonych bez opieki, czy brak zabezpieczeń na wypadek braku energii elektrycznej.</li> </ol>
<b>SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA</b>	
<b>Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia</b>	W przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę cyfrową szkoły oraz dyrekcji. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej.
<b>Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów</b>	Szczegółowy opis procedur reagowania na wystąpienie w szkole różnorodnych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego powinien zostać zawarty w dokumencie „polityka bezpieczeństwa” szkoły oraz Instrukcji Zarządzania Systemem Informatycznym. W części przypadków szkoła poradzi sobie we własnym zakresie, w niektórych konieczne będzie skorzystanie z zewnętrznego wsparcia wyspecjalizowanych firm.
<b>Identyfikacja sprawcy(-ów)</b>	Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom. W sytuacji, gdy incydent spowodował w szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych należy powiadomić Policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.
<b>Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły</b>	Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie szkoły, o zaistniałej sytuacji należy powiadomić ich rodziców/prawnych opiekunów, zaś wobec nich podjąć działania wychowawcze. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w e-dzienniku szkoły), należy taki przypadek zgłosić na Policję.
<b>Aktywności wobec świadków</b>	O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców) i zaprezentować podjęte sprawnie działania, tak przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole, jak i wychowawczo-edukacyjne wobec uczniów.
<b>Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi</b>	W przypadku wystąpienia strat materialnych oraz utraty danych (szczególnie danych wrażliwych) należy zgłosić incydent na Policję.

<b>Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi</b>	W przypadkach zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez trojany) lub strat (np. utrata danych z e-dziennika) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.
--	---

#### **4. PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU ZAISTNIENIA PRÓBY SAMOBÓJCZEJ UCZNIĄ** (deklarowanie samobójstwa przez ucznia, próba samobójcza lub samobójstwo ucznia)

Każdy pracownik szkoły (pedagogiczny i niepedagogiczny) ma obowiązek zareagowania na wszelkie sygnały o ryzyku zachowania autodestrukcyjnego u ucznia, na niepokojące zachowania uczniów mogące wskazywać na zamiary samobójcze. W przypadku zaobserwowania lub posiadania informacji, że uczeń planuje podjąć lub podjął próbę samobójczą, każdy pracownik powinien niezwłocznie poinformować o tym dyrektora szkoły.

##### **4.1 Postępowanie w przypadku stwierdzenia występowania u ucznia czynników wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych.**

1. Do zachowań, które powinny zaniepokoić pracowników szkoły, gdyż mogą wskazywać na zamiary samobójcze, należą:
  - wypowiedanie, zapisywanie komunikatów świadczących o myślach i planach samobójczych,
  - zainteresowanie lub wręcz zaabsorbowanie śmiercią,
  - poszukiwanie informacji, w jaki sposób odebrać sobie życie,
  - gromadzenie leków, potrzebnych przedmiotów, narzędzi,
  - pisanie listów pożegnalnych lub testamentu,
  - mówienie o poczuciu beznadziejności, bezradności, braku wyjścia z sytuacji,
  - okaleczanie się, autoagresja,
  - długotrwały stan smutku, przygnębienia,
  - pozbywanie się osobistych i ważnych dla ucznia przedmiotów,
  - izolowanie się, zamykanie się w sobie,
  - rezygnacja z zajęć, w które dotychczas był zaangażowany,
  - duża zmienność nastroju i emocji,
  - istotne zmiany w zachowaniu i funkcjonowaniu w domu, w szkole,
  - wzrost impulsywności, nagłe impulsywne działania, akty agresji i przemocy, zachowania buntownicze, zwiększona drażliwość, podatność na irytację, trudność w kontroli emocji,
  - odrzucanie pomocy, poczucie, że udzielenie pomocy jest już niemożliwe,
  - zachowania ucieczkowe (związane z dużym napięciem emocjonalnym), absencja w szkole,
  - oskarżanie się, poczucie winy, poczucie bycia złym człowiekiem, ciężarem dla innych,
  - stan świadczący o zmęczeniu i niemocy.
2. Każdy, kto zauważy niepokojące sygnały, zobowiązany jest niezwłocznie zgłosić swoje obserwacje wychowawcy ucznia lub pedagogowi/psychologowi szkolnemu.
3. Po odebraniu zgłoszenia wychowawca ucznia wraz z psychologiem/pedagogiem szkolnym dokonują diagnozy zgłoszenia oraz sytuacji szkolnej i rodzinnej ucznia.



4. Jeśli uznają, że zachodzi taka potrzeba, kontaktują się z rodzicami w celu ustalenia przyczyny niepokojących zmian w zachowaniu ucznia.
5. Jeżeli wspólne ustalenia potwierdzają obawy o zagrożeniu, informacja przekazywana jest dyrektorowi szkoły.
6. Wraz z rodzicami ustalane są zasady postępowania wobec ucznia: sposób i zakres kontaktów z rodzicami, a także pomoc psychoterapeutyczna na terenie szkoły lub poza nią.

#### **4.2 Postępowanie w przypadku posiadania informacji, że uczeń zamierza popełnić samobójstwo (informacja od samego ucznia, kolegów, rodziny, osób postronnych)**

1. Pracownik, który otrzymał informację o zamiarze popełnienia samobójstwa przez ucznia, stara się natychmiast odnaleźć ucznia i powiadomić o sytuacji jego wychowawcę lub pedagoga/psychologa szkolnego, i jednocześnie powiadamia policję o informacji i poszukiwaniu ucznia.
2. Po odnalezieniu ucznia nie pozostawiają ucznia samego, lecz próbują przeprowadzić go w ustronne, bezpieczne miejsce.
3. Informują o zaistniałej sytuacji dyrektora szkoły.
4. Po zdiagnozowaniu sytuacji zagrożenia jeśli jest to konieczne, wzywają Pogotowie Ratunkowe i informują o zaistniałej sytuacji rodziców ucznia.
5. Uczeń powinien natychmiast zostać objęty indywidualną opieką psychologiczną i psychoterapeutyczną.
6. Jeśli uznają, że zachodzi taka potrzeba, wskazują rodzicom konieczność skontaktowania się z psychiatrą.

#### **4.3 Postępowanie w przypadku podjęcia przez ucznia próby samobójczej na terenie szkoły.**

1. Pracownik, po otrzymaniu informacji o próbie samobójczej ucznia, stara się natychmiast go odnaleźć i jednocześnie powiadamia policję o informacji i poszukiwaniu ucznia.
2. Po odnalezieniu ucznia ustala i potwierdza rodzaj zdarzenia, nie pozostawia ucznia samego.
3. Usuwa przedmioty umożliwiające ponowienie próby.
4. Stara się dyskretnie przeprowadzić ucznia w bezpieczne, ustronne miejsce.
5. Jeśli zachodzi taka potrzeba, udziela pierwszej pomocy przedmedycznej.
6. Jeżeli zachodzi taka potrzeba, wzywa pielęgniarkę szkolną lub pogotowie ratunkowe, policję. Jeśli to możliwe, powinien zadbać, aby interwencja służb przebiegła dyskretnie.
7. Kiedy pojawi się taka możliwość, powiadamia lub zleca powiadomienie o zdarzeniu dyrektora szkoły.
8. Dyrektor szkoły niezwłocznie zawiadamia rodziców/opiekunów prawnych ucznia.
9. O próbie samobójczej dyrektor informuje radę pedagogiczną pod rygorem tajemnicy służbowej, w celu podjęcia wspólnych działań oraz obserwacji zachowania ucznia po jego powrocie do szkoły przez wszystkich nauczycieli.
10. Pedagog/psycholog szkolny planuje dalszą strategię postępowania w oparciu o zalecenia specjalisty (psychiatry), które ma na celu zapewnienie uczniowi bezpieczeństwa w szkole, a także atmosfery życzliwości i wsparcia. Ponadto przekazuje rodzicom informacje o możliwościach uzyskania pomocy psychologiczno-pedagogicznej poza szkołą.

## **Schemat działań postwencyjnych w przypadku śmierci samobójczej.**

### **Działania natychmiastowe –w pierwszych 24–72 godzinach**

W sytuacji próby samobójczej lub samobójstwa na terenie szkoły:

1. Powiadomienie służb lub wezwanie pomocy za pośrednictwem numeru alarmowego 112 i jednocześnie podjęcie akcji ratunkowej (w przypadku próby samobójczej) lub zabezpieczenie miejsca zdarzenia (w przypadku samobójstwa).
2. Zwołanie zespołu kryzysowego w celu podziału zadań i opracowania planu roboczego.

W przypadku otrzymania informacji o samobójstwie poza szkołą:

1. Zwołanie zespołu kryzysowego w celu podziału zadań i opracowania planu roboczego.
2. Nawiązanie kontaktu z rodziną zmarłego w celu zweryfikowania wiadomości na temat przyczyn śmierci oraz przekazania informacji o możliwych formach wsparcia.
3. Opracowanie i przekazywanie informacji o samobójstwie społeczności szkolnej: pracownikom szkoły, uczniom, rodzicom/opiekunom.
4. Opracowanie informacji dla mediów.
5. Przygotowanie i uruchomienie systemu wsparcia dla nauczycieli, uczniów i rodziców oraz rodziny zmarłego:

• wewnętrznego, np. pracownicy szkoły;

• zewnętrznego, np. pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej, ośrodka interwencji kryzysowej itd.

### **Działania krótkoterminowe – w pierwszym tygodniu**

1. Realizowanie grupowych i indywidualnych form wsparcia dla nauczycieli, uczniów i rodziców oraz rodziny zmarłego.
2. Ustalenie z rodziną zmarłego szczegółów dotyczących udziału społeczności szkolnej w uroczystościach pogrzebowych.
3. Ustalenie form upamiętnienia zmarłego i monitorowanie ich przebiegu pod kątem zgodności z wytycznymi postwencji.

### **Działania długoterminowe –w kolejnych tygodniach i miesiącach**

1. Realizowanie grupowych i indywidualnych form wsparcia dla nauczycieli, uczniów i rodziców oraz rodziny zmarłej osoby

Grupy osób, które należy objąć szczególną uwagą

1. Świadkowie samobójstwa lub osoby, które jako ostatnie pozostawały w kontakcie ze zmarłym, np. rozmawiały z nim, odebrały wiadomość szczególnie zapowiadającą samobójstwo itp.
2. Rodzina (w tym rodzeństwo), przyjaciele i bliscy znajomi zmarłego.
3. Nauczyciele i uczniowie, którzy mieli ze zmarłym wspólne lekcje lub zajęcia pozalekcyjne.
4. Nauczyciele i uczniowie w procesie żałoby lub z wcześniejszymi doświadczeniami strat lub traum.
5. Nauczyciele i uczniowie mający negatywne relacje ze zmarłym, np. konflikty, rywalizacje, przemoc itp.
6. Nauczyciele i uczniowie z problemami emocjonalnymi i psychicznymi.
7. Nauczyciele i uczniowie z historią wcześniejszych prób samobójczych lub z myślami samobójczymi

### **Analiza po kryzysie**

1. Dokonanie analizy ewentualnych przyczyn zdarzenia (czynników ryzyka) i samego zdarzenia.

2. Udokumentowanie poszczególnych działań związanych ze zdarzeniem.
3. Wprowadzenie ewentualnych modyfikacji do istniejącej procedury

## **5.PROCEDURY POSTĘPOWANIA Z UCZNIEM PRZEWLEKLE CHORYM:**

Opracowano na podstawie publikacji: Ośrodka Rozwoju Edukacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania – „One są wśród nas”.

### **UCZEŃ PRZEWLEKLE CHORY**

Choroba przewlekła to proces patologiczny trwający ponad 4 tygodnie, cechujący się brakiem nasilonych objawów chorobowych. Długotrwała choroba i częste hospitalizacje mogą okresowo uniemożliwiać choremu dziecku przebywanie w grupie rówieśników, a także zaspokajanie wielu ważnych potrzeb psychicznych, fizycznych i społecznych. Przeciwdziałanie niekorzystnym skutkom choroby przewlekłej, polega między innymi na udzielaniu uczniowi i jego rodzinie pomocy w budowaniu nowej koncepcji życia z chorobą i pomimo choroby. Odbudowa poczucia bezpieczeństwa jest jednym z najważniejszych zadań osób pomagających choremu uczniowi i jego rodzinie. Uczeń może czuć się mniej bezradny i zagubiony, gdy ma okazję do odnoszenia sukcesów i poradzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Zatem dostrzeganie i eksponowanie osiągnięć ucznia, chwalenie go za nie i nagradzanie jest jednym z kierunków pomagania mu w pokonywaniu poczucia bezradności. Drugi ważny kierunek to uczenie nowych umiejętności- zarówno tych przydatnych w pokonywaniu trudności związanych z chorowaniem, jak i tych otwierających mu nowe, wolne od ograniczeń pola aktywności, poszerzających jego „obszar wolności”. Szkoła pełni w życiu chorego ucznia szczególną rolę. Jest to miejsce, w którym może się on uczyć, rozwijać swoje zdolności i umiejętności, może przeżywać radość i dumę ze swojej aktywności, a także budować dobre relacje z innymi. Obecność przyjaznych nauczycieli i rówieśników jest bardzo ważna dla prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego chorego. Niezwykle ważne jest przekazanie nauczycielom informacji o wpływie choroby ucznia na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne ucznia. Niektóre leki mogą działać pobudzająco a inne usypiająco. Może to mieć wpływ na zachowanie się ucznia lub możliwość efektywnego uczenia się. Dzięki informacjom od rodziców i ucznia, nauczyciel może poznać chorobę w takim zakresie, aby w razie potrzeby, w odpowiednim czasie, udzielić mu niezbędnej pomocy i wsparcia oraz zapewnić bezpieczne warunki na terenie szkoły. Także dostosować sposoby komunikowania się oraz sposoby i formy nauczania do potrzeb i aktualnych możliwości chorego ucznia. Wzajemne kontakty pomiędzy szkołą i rodzicami powinny być stałe i systematyczne, oparte na zaufaniu, spokojnej, wzajemnej wymianie informacji oraz współpracy i zrozumieniu.

### **Główne sposoby pomocy przewlekle choremu uczniowi możliwe do zrealizowania na terenie szkoły:**

1. zapewnienie poczucia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego,
2. pomoc w pokonywaniu trudności, uczenie nowych umiejętności,
3. budowanie dobrego klimatu i przyjaznych relacji klasowych,
4. przygotowanie uczniów zdrowych na spotkanie chorego kolegi,
5. traktowanie chorego ucznia jako pełnoprawnego członka klasy,
6. uwrażliwianie uczniów zdrowych na potrzeby i przeżycia dziecka chorego,
7. uwrażliwianie ucznia chorego na potrzeby i przeżycia innych uczniów,

8. motywowanie do kontaktów i współdziałania z innymi uczniami,
9. rozwijanie zainteresowań, samodzielności ucznia,
10. dostarczanie wielu możliwości do działania i osiągnięcia sukcesów,
11. motywowanie do aktywności.

**W sytuacji, gdy w szkole jest uczeń przewlekle chory, wychowawca powinien:**

1. Pozyskać od rodziców (opiekunów prawnych) ucznia lub pełnoletniego ucznia szczegółowe informacje na temat jego choroby oraz wynikających z niej ograniczeń w funkcjonowaniu;
2. Przekazać nauczycielom i pozostałym pracownikom szkoły wskazówki w zakresie postępowania z chorym uczniem na co dzień oraz w sytuacji zaostrzenia objawów czy ataku choroby;
3. Wspólnie z nauczycielami i specjalistami zatrudnionymi w szkole dostosować formy pracy dydaktycznej, dobór treści i metod oraz organizację nauczania do możliwości psychofizycznych tego ucznia, a także w razie potrzeby objąć go różnymi formami pomocy psychologiczno - pedagogicznej;
4. W przypadku nasilenia choroby u ucznia podczas pobytu w szkole dyrektor, nauczyciel, pedagog lub psycholog niezwłocznie informuje o zaistniałej sytuacji rodziców lub prawnych opiekunów.

## **5.1 UCZEŃ Z ASTMĄ**

Astma oskrzelowa jest najczęstszą przewlekłą chorobą układu oddechowego. Istotą astmy jest przewlekły proces zapalny toczący się w drogach oddechowych, który prowadzi do zwiększonej skłonności do reagowania skurczem na różne bodźce i pojawienia się objawów choroby. **OBJAWY** - Jednym z podstawowych objawów jest duszność jako subiektywne uczucie braku powietrza spowodowane trudnościami w jego swobodnym przechodzeniu przez zwężone drogi oddechowe. Gdy duszność jest bardzo nasiloną możemy zauważyć, że usta a także inne części ciała są zasinione. Konsekwencją zwężenia oskrzeli jest pojawienie się świszczącego oddechu. Często objawem astmy oskrzelowej jest kaszel. Najczęściej jest to kaszel suchy, napadowy, bardzo męczący.

**PRZYCZYNY ATAKU** - Zaostrzenie astmy może być wywołane przez: kontakt z alergenami, na które uczulone jest dziecko, kontakt z substancjami drażniącymi drogi oddechowe, wysiłek fizyczny, zimne powietrze, dym tytoniowy, infekcje.

### **POSTĘPOWANIE:**

1. W przypadku wystąpienia duszności należy podać uczniowi wziewny lek rozkurczający oskrzela zgodnie z zaleceniem lekarza.
2. W przypadku objawów ciężkiej duszności należy podać jednocześnie 2 dawki leku w aerozolu w odstępie 10-20 sekund.
3. Po wykonaniu 1 pierwszej inhalacji należy powiadomić rodziców ucznia o wystąpieniu zaostrzenia.
4. W przypadku duszności o dużym nasileniu powinno się wezwać Pogotowie Ratunkowe. W czasie oczekiwania na przyjazd karetki pogotowia uczeń wymaga ciągłego nadzoru osoby dorosłej.
5. Dodatkowo bardzo ważne jest zapewnienie uczniowi spokoju oraz odizolowanie od osób trzecich.

### **NAKAZY:**

1. Częste wietrzenie sal lekcyjnych.

2. Uczeń, który ma objawy po wysiłku, powinien przed lekcją wychowania fizycznego przyjąć dodatkowy lek.
3. Ćwiczenia fizyczne należy zaczynać od rozgrzewki.
4. W przypadku wystąpienia u ucznia objawów duszności należy przerwać wykonywanie wysiłku i pozwolić dziecku zażyć środek rozkurczowy.

#### ZAKAZY:

1. Chorzy uczniowie nie powinni uczestniczyć w pracach porządkowych.
2. W okresie pylenia roślin uczniowie z pyłkowicą nie mogą ćwiczyć na wolnym powietrzu oraz nie powinny uczestniczyć w planowanych wycieczkach poza miasto.
3. Astma oskrzelowa wyklucza biegi na długich dystansach, wymagających długotrwałego, ciągłego wysiłku.

#### OGRANICZENIA :

1. Uczeń z astmą może okresowo wymagać ograniczenia aktywności fizycznej i dostosowania ćwiczeń do stanu zdrowia.
2. Uczeń uczulony na pokarmy powinien mieć adnotacje od rodziców lub sam wskazać, co może jeść w sytuacjach, które mogą wywołać pojawienie się objawów uczulenia.

#### OBSZARY DOZWOLONE I WSKAZANE DLA UCZNIĄ

1. Uczeń chory na astmę powinien uczestniczyć w zajęciach z wychowania fizycznego.
2. Uczeń z astmą nie powinien być trwale eliminowany z zajęć z wychowania fizycznego.
3. Uczniowie z astmą mogą uprawiać biegi krótkie, a także gry zespołowe.
4. Uczniowie z astmą mogą uprawiać gimnastykę i pływanie.
5. Uczniowie z astmą mogą uprawiać większość sportów zimowych.

## **5.2 UCZEŃ Z CUKRZYCĄ**

Cukrzyca to grupa chorób metabolicznych charakteryzujących się hiperglikemią (wysoki poziom glukozy we krwi – większy od 250mg%). Obecnie w Polsce wśród dzieci i młodzieży dominuje cukrzyca typu 1 – ten typ cukrzycy ma podłoże genetyczne i autoimmunologiczne. Cukrzyca nie jest chorobą zakaźną, nie można się nią zarazić przez kontakt z osobą chorą. Najczęstsze objawy to wzmożone pragnienie, częste oddawanie moczu oraz chudnięcie. W chwili obecnej, w warunkach pozaszpitalnych, jedynym skutecznym sposobem podawania insuliny jest wstrzykiwanie jej do podskórnej tkanki tłuszczowej (za pomocą pena, pompy). Cukrzyca nie jest chorobą, która powinna ograniczać jakiekolwiek funkcjonowanie ucznia, tylko wymaga właściwej samokontroli i obserwacji. Ćwiczenia fizyczne, sport i rekreacja połączone z ruchem są korzystne dla dzieci chorych na cukrzycę. Wspierają prawidłowy rozwój emocjonalny i społeczny, pomagają rozwijać samodyscyplinę, gratyfikują, dają przyjemność i satysfakcję. Najważniejszym problemem przy wykonywaniu wysiłku fizycznego u dzieci z cukrzycą jest ryzyko związane z wystąpieniem hipoglikemii (niedocukrzenia stężenie glukozy we krwi mniejsze niż 60 mg%). Do działań w ramach samokontroli należą: badanie krwi i moczu, zapisywanie wyników badań, prawidłowa interpretacja wyników badań, prawidłowe komponowanie posiłków, prawidłowe i bezpieczne wykonywanie wysiłku fizycznego, obserwacja objawów jakie pojawiają się przy hipoglikemii i hiperglikemii. W każdej szkole powinien znajdować się „kącik” dla ucznia z cukrzycą, czyli ustronne miejsce, w którym dziecko z cukrzycą będzie mogło spokojnie, bezpiecznie i higienicznie wykonać badanie krwi oraz wykonać wstrzyknięcia insuliny.

### OBJAWY HIPOGLIKEMII – niedocukrzenia:

1. Bładość skóry, nadmierna potliwość, drżenie rąk.
2. Ból głowy, ból brzucha.
3. Szybkie bicie serca.
4. Uczucie silnego głodu/wstręt do jedzenia.
5. Osłabienie, zmęczenie
6. Problemy z koncentracją, zapamiętywaniem.
7. Chwiejność emocjonalna, nietypowe zachowanie dziecka.
8. Napady agresji lub wesołkowatości.
9. Ziewanie/senność.
10. Zaburzenia mowy, widzenia i równowagi.
11. Zmiana charakteru pisma.
12. Uczeń nielogicznie odpowiada na zadawane pytania.
13. Kontakt ucznia z otoczeniem jest utrudniony lub traci przytomność.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPOGLIKEMII LEKKIEJ – uczeń jest przytomny, w pełnym kontakcie, współpracuje z nami, spełnia polecenia:

1. Sprawdzić poziom glukozy we krwi potwierdzając niedocukrzenie.
2. Podać węglowodany proste (sok owocowy, coca-cola, cukier spożywczy rozpuszczony w wodzie lub herbacie, glukoza w tabletkach, płynny miód)
3. NIE WOLNO Zastępować węglowodanów prostych słodyczami zawierającymi tłuszcze, jak np. czekolada, ponieważ utrudniają one wchłanianie glukozy z przewodu pokarmowego).
4. Ponownie oznaczyć glikemię po 10-15 minutach.
5. Zawsze należy dążyć do ustalenia przyczyny niedocukrzenia.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPOGLIKEMII ŚREDNIO – CIĘŻKIEJ – uczeń ma częściowe zaburzenia świadomości, pozostaje w ograniczonym kontakcie z nami, potrzebuje bezwzględnej pomocy osoby drugiej:

1. Oznaczyć glikemię i potwierdzić niedocukrzenie.
2. Jeżeli uczeń może połykać podać do picia płyn o dużym stężeniu cukru (np. 3-5 kostek cukru rozpuszczonych w ½ szklanki wody, coli, soku).
3. Jeżeli uczeń nie może połykać postępujemy tak jak w przypadku glikemii ciężkiej.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPOGLIKEMII CIĘŻKIEJ – uczeń jest nieprzytomny, nie ma z nim żadnego kontaktu, nie reaguje na żadne bodźce, może mieć drgawki.

Uczniowi, który jest nieprzytomny NIE WOLNO podawać niczego do picia ani do jedzenia do ust!

1. Układamy ucznia w pozycji bezpiecznej
2. Wstrzykujemy domięśniowo glukagon, jest to zastrzyk ratujący życie.
3. Wzywamy pogotowie ratunkowe.
4. Kontaktujemy się z rodzicami ucznia.
5. Dopiero gdy uczeń odzyska przytomność (po podaniu glukagonu powinien odzyskać przytomność po kilkunastu minutach) i jeżeli uczeń będzie w dobrym kontakcie można mu podać węglowodany doustnie (sok, cola, tabl. glukozy).

U uczniów leczonych pompą:

1. Zatrzymaj pompę.
2. Potwierdź hipoglikemię.
3. Jeżeli uczeń jest przytomny po daj węglowodany proste.

4. Oczekaj 10-15 minut i zbadaj ponownie poziom glukozy we krwi, jeżeli nie ma poprawy podaj ponownie cukry proste.
5. Jeżeli objawy ustąpią i kontrolny pomiar glikemii wskazuje podnoszenie się stężenia glukozy, włącz pompę i podaj kanapkę lub inne węglowodany złożone.
6. Jeżeli uczeń jest nieprzytomny lub ma drgawki połóż go w pozycji bezpiecznej, podaj domięśniowo zastrzyk z glukagonu i wezwij karetkę pogotowia. Po epizodzie hipoglikemii nie zostawiaj ucznia samego! Uczeń nie może podejmować wysiłku fizycznego dopóki wszystkie objawy hipoglikemii nie ustąpią!

#### OBJAWY HIPERGLIKEMII

1. Wzmoczone pragnienie, potrzeba częstego oddawania moczu.
2. Rozdrażnienie, zaburzenia koncentracji.
3. Złe samopoczucie, osłabienie, przygnębienie, apatia. Jeżeli do ww. objawów dołączają: ból głowy, ból brzucha, nudności i wymioty, ciężki oddech. Może to świadczyć o rozwoju kwasicy cukrzycowej.

Należy wtedy bezzwłocznie:

1. Zbadać poziom glukozy.
2. Skontaktować się z rodzicami lub wezwać pogotowie.

#### POSTĘPOWANIE PRZY HIPERGLIKEMII

1. Podajemy insulinę (tzw. dawka korekcyjna),
2. Uzupełniamy płyny (uczeń powinien dużo pić, przeciętnie 1 litr w okresie 1,5-2 godz., najlepszym płynem jest niegazowana woda mineralna),
3. Samokontrola (badanie moczu na obecność cukromoczu i ketonurii, po około 1 godz. należy dokonać kontrolnego pomiaru glikemii),
4. W razie stwierdzenia hiperglikemii uczeń nie powinien jeść, dopóki poziom glikemii nie obniży się.

Niezbędny szkolny, czyli co uczeń z cukrzycą zawsze powinien mieć ze sobą w szkole:

1. Pen – „wstrzykiwacz” z insuliną.
2. Pompę insulinową, jeżeli jest leczone przy pomocy pompy.
3. Nakłuwacz z zestawem igieł.
4. Glukometr z zestawem pasków oraz gazików.
5. Plastikowy pojemnik na zużyte igły i paski.
6. Drugie śniadanie lub dodatkowe posiłki przeliczone na wymienniki np. przeznaczone na „zabezpieczenie” zajęć wychowania fizycznego w danym dniu.
7. Dodatkowe produkty – soczek owocowy, tabletki z glukozą w razie pojawienia się objawów hipoglikemii.
8. Telefon do rodziców.
9. Informację w postaci kartki lub bransoletki na rękę, która informuje, że uczeń choruje na cukrzycę.
10. Glukagon (zestaw w pomarańczowym pudełku).

Szkolny kodeks praw ucznia z cukrzycą – każdemu uczniowi z cukrzycą typu 1 należy zapewnić w szkole:

1. Możliwość zmierzenia poziomu glukozy na glukometrze w dowolnym momencie – także w trakcie trwania lekcji.
2. Możliwość podania insuliny.
3. Możliwość zmiany zestawu infuzyjnego w przypadku leczenia osobista pompą insulinową w odpowiednich warunkach zapewniających bezpieczeństwo i dyskrecję.

4. Właściwe leczenie niedocukrzenia zgodnie ze schematem ustalonym z pielęgniarką szkolną i rodzicami dziecka.
5. Możliwość spożycia posiłków o określonej godzinie, a jeśli istnieje taka potrzeba, nawet w trakcie trwania lekcji.
6. Możliwość zaspokojenia pragnienia oraz możliwość korzystania z toalety, także w czasie trwania zajęć lekcyjnych.
7. Możliwość uczestniczenia w pełnym zakresie w zajęciach wychowania fizycznego oraz różnych zajęciach pozaszkolnych, np. wycieczkach, wyjściach, zielonych szkołach.

### **5.3 UCZEŃ Z PADACZKĄ**

Padaczką określamy skłonność do występowania nawracających, nie prowokowanych napadów. Napadem padaczkowym potocznie nazywamy napadowo występujące zaburzenia w funkcjonowaniu mózgu objawiające się widocznymi zaburzeniami, zwykle ruchowymi. Niekiedy jedynym widocznym objawem napadu są kilkusekundowe zaburzenia świadomości. Napady padaczkowe dzieli się na napady pierwotnie uogólnione oraz napady częściowe (zlokalizowane). Napady pierwotnie uogólnione

1. Napady nieświadomości, najczęściej kilkusekundowa utrata kontaktu z otoczeniem. Atypowym napadom nieświadomości mogą towarzyszyć mruganie lub gwałtowne ruchy o niewielkim zakresie w obrębie ust.
2. Napady atoniczne – napad spowodowany nagłym i krótkotrwałym obniżeniem napięcia mięśniowego w określonych grupach mięśni.
3. Napady toniczne – występuje głównie u małych dzieci zazwyczaj podczas zasypiania lub budzenia; charakteryzuje się nagłym, symetrycznym wzrostem napięcia mięśni w obrębie kończyn i tułowia.
4. Napady toniczno-kloniczne – w fazie tonicznej dochodzi do nagłej utraty przytomności, skurczu mięśni, zatrzymania oddechu; faza kloniczna charakteryzuje się rytmicznymi, gwałtownymi skurczami mięśni kończyn i tułowia, następnie przechodzi w kilkuminutową śpiączkę.
5. Napady kloniczne – napady głównie u niemowląt i małych dzieci, częściej w przebiegu gorączki, cechują je symetryczne skurcze mięśni kończyn występujące seriami.
6. Napady miokloniczne – charakteryzują się gwałtownymi synchronicznymi skurczami mięśni szyi, obręczy barkowej, ramion i ud przy względnie zachowanej świadomości chorego.

#### Napady częściowe

1. Napady częściowe z objawami prostymi –świadomość w czasie napadów jest na ogół zachowana, zwykle napady dotyczą określonej okolicy np. ręki lub ust.
2. Napady częściowe z objawami złożonymi –niektórym napadom mogą towarzyszyć zaburzenia świadomości o charakterze omamów i złudzeń; pacjent ma wrażenie, że już znajdował się w danej sytuacji życiowej lub przeciwnie, że nie zna sytuacji i przedmiotów, z którymi w rzeczywistości się już stykał, do tego typu napadów zaliczane są także napady psychoruchowe z towarzyszącymi im różnymi automatyzmami (cmokanie), mogą niekiedy występować napady nietypowe, manifestujące się klinicznie bólami brzucha, głowy, omdleniami, napadami lęku itp.

#### W RAZIE WYSTĄPIENIA NAPADU NALEŻY

1. Przede wszystkim zachować spokój.



2. Ułożyć chorego w bezpiecznym miejscu w pozycji bezpiecznej, na boku.
3. Zabezpieczyć chorego przed możliwością urazu w czasie napadu – zdjąć okulary, usunąć z ust ciała obce, podłożyć coś miękkiego pod głowę.
4. Asekurować w czasie napadu i pozostać z chorym do odzyskania pełnej świadomości.

NIE WOLNO

1. Podnosić pacjenta.
2. Krępować jego ruchów.
3. Wkładać cokolwiek między zęby lub do ust.

Pomoc lekarska jest potrzebna, jeżeli był to pierwszy napad w życiu lub napad trwał dłużej niż 10 minut albo jeśli po napadzie wystąpiła długo trwająca gorączka, sugerująca zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych.

Pieczętka i podpis dyrektora szkoły